

שיקולים בהגבלת חבות ואחריות רואה החשבון

איל נייגר, עו"ד ורו"ח

נושאי ההרצאה

✓ היקף חשיפת רואה החשבון לתביעות נזיקין לפי הדין
בישראל

✓ משמעויות החשיפה המוגברת

✓ ההצדקה להטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון

✓ מגמות הטיפול באחריות רואה החשבון בעולם הרחב

✓ דרכים לגידור אחריות רואה החשבון

✓ דברי סיכום

עילת תביעה אופיינית

בעלי מניות/נותני
אשראי/משקיעים
בחברה

הסתמכנו על הדוחות
הכספיים/חוו"ד
המבקרים
ברכישת מניות/מתן
אשראי



הדוחות לא שיקפו
באופן נאות את
תוצאותיה/מצב
נכסיה של החברה

הביקורת נערכה
באופן רשלני



נגרם לנו נזק



**חשיפת רואה החשבון לתביעות לפי הדין בישראל -
מקורות עיקריים לחבות**

**✓ פקודת הנזיקין [נוסח חדש] - עוולת
הרשלנות/הפרת חובה חקוקה**

**✓ חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 - אחריות
לפרט מטעה בדוח המבקרים**

חשיפת רואה החשבון לתביעות לפי הדין בישראל - יסודות עוולת הרשלנות

✓ חובת זהירות

✓ התרשלנות

✓ נזק

✓ קשר סיבתי - בין התרשלנות לבין הנזק

חשיפת רואה החשבון לתביעות בישראל - גישה מרחיבה ליסודות עוולת הרשלנות

✓ חובת הזהירות = < הנמדדת לפי צפיות רואה החשבון
הסביר = < נתפרשה על בימ"ש בהרחבה [ברוידא];

✓ יסוד הקשר הסיבתי = < זכה אף הוא לפרשנות מרחיבה
של בתי המשפט [רייכרט];

✓ יסוד הרשלנות = < מחייב גישה אקטיבית של רו"ח -
חקרנות/סקפטיזם ופעולה על פי תקנים מקצועיים;

✓ אך הצפייה = < למיומנות סבירה של רואה החשבון בלבד;

חשיפת רואה החשבון לתביעות בישראל - גישה מרחיבה ליסודות עוולת הרשלנות (המשד)

✓ תביעת לפי חוק ני"ע = < חשיפה רחבה אף יותר
(פוטנציאל הניזוקים, נטל השכנוע בהגנה, התיישנות);

✓ מסקנה - אם ימצא כי התרשל, אחריות רואה החשבון
תהיה רחבת היקף וכלפי צדדים שלישיים - הרחבת
מעגל התובעים.

חשיפת רואה לתביעות לפי הדין בישראל - מעגל האחראים לנזק

✓ מעגל האחראים לליקויים בדיווח הכספי :

- החברה ;

- הדירקטורים ;

- נושאי המשרה האחרים (לרבות : מנכ"ל וסמנכ"ל
כספים) ;

- בעל מניות שליטה ;

- רואה החשבון.

חשיפת רואה החשבון לתביעות לפי הדין בישראל - היקף החבות

- ✓ אחריותם של כל אלה - לפי דיני הנזיקין וחוק ני"ע היא **ביחד ולחוד** (מעוולים משותפים);
- ✓ במקרה זה יכול התובע לבחור את מי לתבוע (כולם או מקצתם);
- ✓ תוצאה - רואה החשבון יכול להיתבע לבד ועל כל הנזק, גם אם חלקו בו קטן;
- ✓ זכות חזרה לאחרים - קיימת אך גם הסיכון שהם אינם בני גבייה! (למשל בחדלות פירעון);
- ✓ רואה החשבון כ"כיס העמוק".

אפשרויות גידור אחריות רואה החשבון

✓ על דרך ההתאגדות? איסור התאגדות רואי חשבון
בחברה שערבות חברה מוגבלת (ס' 6א לחוק רואי
חשבון);

✓ התאגדות כשותפות "רגילה" - השותפים מחויבים
במעשה השותף האחר, וחבות השותפים ביחד ולחוד
בכל החיובים שהשותפות חבה בהם;

אפשרויות גידור אחריות רואה החשבון (המשך)

✓ שיפוי? איסור שיפוי רואה החשבון המבקר על ידי החברה בשל הפרת חבותו המקצועית - סעיף 166(ב) לחוק החברות;

✓ ביטוח אחריות מקצועית? היקף החשיפה הבלתי מוגבל <= קושי בהגדרת הסיכון <= זמינות הולכת ופוחתת של כיסוי ביטוחי והתייקרות הביטוח.

היקף חשיפת רואה החשבון לתביעות לפי הדין בישראל

- סיכום ביניים

- ✓ פוטנציאל לאחריות אישית של רואה החשבון למלוא הנזק שבאי נכונות הדוחות הכספיים ;
- ✓ פוטנציאל הניזוקים, מִכָּשֶׁל בביקורת, רחב מאוד ;
- ✓ בשל מספר רב של גורמים המסתמכים על הדוחות הכספיים (בעלי מניות שבכח ובפועל ; נותני אשראי ; צדדים לעסקאות וכו') ;
- ✓ פרשנות הפסיקה המרחיבה (לחובת הזהירות והקשר הסיבתי).

היקף חשיפת רואה החשבון לתביעות לפי הדין בישראל

- סיכום ביניים (המשך)

- ✓ היקף הנזקים יכול להיות רחב מאוד ;
- ✓ מעצם מהותו של נזק כלכלי להבדיל מנזק פיזי (המוגבל בהיקף, זמן ומקום) ;
- ✓ תובענות ייצוגיות מרחיבות את החשיפה לרו"ח : הן בהיבט יכולת התביעה (כלי זול ויעיל גם כשהנזק קטן ליחיד) והן בהיבט היקפה הכספי (צירוף תביעות היחידים מניב תביעה בסכום כולל גבוה).

ההצדקה להטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון לטיב עבודתו

- ✓ האחריות הראשונית לעריכת הדוחות הכספיים ואישורם - הינה של החברה ונושאי המשרה בה [סעיף 92(א)(5) ו-172(א) לחוק החברות, הפסיקה בעניין (ברוידא)];
- ✓ מנהלים אלו אחראים לקיומם של תהליכי בקרה על הדיווח הכספי (SOX) שאמורים לגלות כשלים בדיווח, ואף ה-CEO וה-CFO מאשרים את נכונות הדוחות;

ההצדקה להטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון לטיב עבודתו (המשד)

- ✓ הנזק יסודו במעשיהם של המנהלים ותרומת רואה החשבון לנזק הינה בגילוי התקלה = < דהיינו תרומת רואה לנזק עקיפה ומשנית;
- ✓ מכאן טענה אפשרית - לחוסר הגינות ההסדר;
- ✓ שאלת החבות הבלתי מוגבלת כאמצעי להבטחת איכות הביקורת - למול שיקולי מוניטין וקביעת אמצעי פיקוח חוץ-נזיקיים על רואי החשבון (המוסד לסקירת עמיתים);

ההצדקה להטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון לטיב עבודתו (המשד)

- ✓ מחקר ביוזמת האיחוד האירופאי מלמד שמרבית החברות המבוקרות והמשקיעים המוסדיים שהשתתפו במחקר היו בדעה \leq שלהסדרי האחריות של רואי החשבון אין כל השפעה על איכות הביקורת;
- ✓ דווקא כלל של **אחריות יחסית** מתמרץ את רואה החשבון לנקוט אמצעי זהירות כדי להפחית את חלקו באחריות ובפיצוי.

הסיכונים שבהטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון

- ✓ **הרתעת יתר** (נזיקית/פלילית/מנהלית) = < גוררת ביקורת מתגוננת (בהיבט משך ועומק הביקורת) = < הכבדה על העסקים = < עודף מידע בדוחות/הסתייגויות/הימנעויות בחוות דעת המבקרים;
- ✓ **חוסר יכולת גידור הסיכון באמצעות ביטוח ושיפוי** (כמוסבר לעיל);
- ✓ **סיכון קריסת משרדים** בינונים/גדולים = < שוק ריכוזי ביו קיימים רק ארבע משרדים גדולים = < The risk of a Big 3 scenario = < אינטרס ציבורי = < קריסה כזו תפגע ב: משקיעים/שוק ההון/התחרות בענף;

הסיכונים שבהטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון (המשך)

✓ הסיכון מרתיע שחקנים חדשים (במיוחד גדולים) להצטרף לענף;

✓ תוצרי לוואי לסיכון - עליית שכר טרחה/סירוב פירמות לתת שירותי ביקורת לעסקים בסיכון.

המלצת האיחוד האירופי משנת 2008 (2008/473/EC)

- ✓ בהינתן מגמה זו של עליה באחריות רואה החשבון המבקר ומשמעויותיה \leq המליץ האיחוד האירופאי בשנת 2008 על הגבלת חבותו האזרחית של רואה החשבון ופירמות רואי החשבון בחברות נסחרות כלפי החברות וצדי ג', במקרה של הפרת אחריות רשלנית. באופן שלא תפגע זכות הניזוק לפיצוי הוגן ;
- ✓ המטרה - להבטיח שוק ביקורת יציב, ניגש ותחרותי ;

המלצת האיחוד האירופי משנת 2008 (2008/473/EC) (המשך)

- ✓ כל מדינה מוזמנת ליישם את ההמלצה באופן המתאים למערכת המשפט (חקיקה) שלה, במספר אלטרנטיבות (או כמה מהן יחדיו);
- ✓ קביעת תקרה (או נוסחה לתקרה) לאחריות;
- ✓ קביעת אחריות יחסית לפי תרומתם בפועל של רואי החשבון לנזק (ללא אחריות של ביחד ולחוד);
- ✓ אפשרות להגבלה הסכמית של אחריות רואי החשבון מול החברה, תוך הגנה על האינטרסים של המשקיעים בחברות אלו.

פתרונות לסיכונים שבהטלת אחריות מוגברת על רואה החשבון

✓ הגבלת אחריות (שומר הסף/צמצום מעגל הניזוקים);

✓ הגבלת חבות:

- תקרה סטטוטורית לאחריות רואה החשבון;
- הגבלת אחריות רואה החשבון לתרומתו לנזק בפועל (אחריות יחסית, שלא ביחד ולחוד);
- חופש הסכמי להתנות על היקף החבות;
- הגבלת אחריות באמצעות התאגדות;

יישום הפתרונות ברחבי העולם

מדינה	תקרה סטטוטורית לגובה הפיצוי	הגבלת אחריות לשיעור חלקו היחסי באחריות (לנזק בפועל)	הגבלת אחריות הסכמית	הגבלת אחריות (אישית) בהתאגדות	הגבלת אחריות בדרכים אחרות
אנגליה			√	√	√ ניתן לכלול בדוח המבקרים הצהרת העדר אחריות (disclaimer) כלפי צדי ג'
ארה"ב		√	שיפוי אפשרי בחברות פרטיות	√	
קנדה	√ הגבלת אחריות בחקיקת ניירות ערך	√ במקרים מסוימים	√ בחברות פרטיות בלבד	√ הגבלת אחריות שותפים, שאינם מעורבים באופן ישיר באירוע, לסך הון המושקע בפירמה (בשותפויות מוגבלות)	
אוסטרליה	√ על בסיס תוכניות של סטנדרטים מקצועיים לאיגוד המקצועי	√ תלוי נסיבות			
גרמניה	√ עד 1 מיליון אירו לביקורת חברות פרטיות; 4 מיליון אירו לביקורת חברות נסחרות (החקיקה בהליכי עדכון ושינוי)		√ למעט בביקורת סטטוטורית	√	√ אחריות כלפי צדי ג' רק בנסיבות מוגבלות
ספרד		√	√		
סינגפור		√	√ למעט בביקורת סטטוטורית	√ השותפים שלא היו מעורבים בהפרה לא יהיו אחראיים לנזק (בשותפות מוגבלות)	

סיכום

- ✓ רואה החשבון בישראל נתון בסיכון בלתי מוגבל לתביעות רשלנות מקצועית בשל: כמות התובעים הניכרת; סכומי התביעה הבלתי מוגבלים; נשיאה באחריות של ביחד ולחוד;
- ✓ קיימות מגבלות גם על גידור הסיכון (איסור שיפוי/איסור התאגדות מוגבלת בערבות/מגבלות בביטוח אחריות מקצועית);
- ✓ תוצאה בלתי רצויה בהיבט תפקוד רואה החשבון; ובהיבטים הציבוריים של סיכון יציבות שוק הביקורת, נגישותו ותחרותיותו;
- ✓ מחייב חשיבה על דרכים לצמצום סיכון רו"ח, תוך שמירה על האינטרס הציבורי והלימה למקובל בעניין זה בעולם.

תודה על ההקשבה



איל נייגר, עו"ד ורו"ח
עדי קפלן ושות', עורכי דין,
שותף

טל': 03-7700222

eyal@klaw.co.il | www.klaw.co.il